

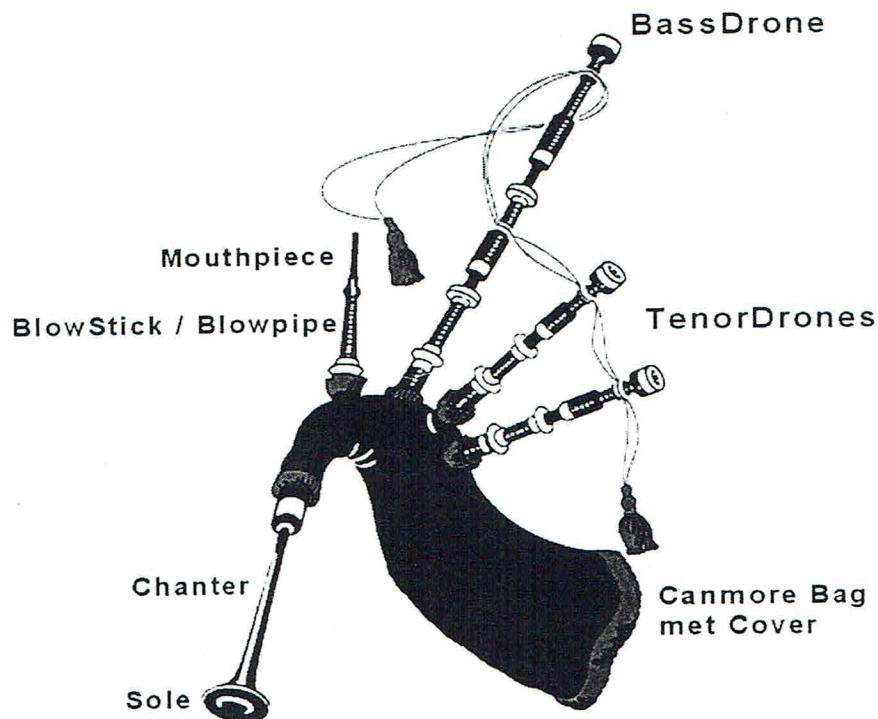
PIPERS WORKSHOP

Versie 0.8 - 29 Maart 2003

Behandelde Items:

- Benamingen
- Onderhoud
- Aanslaan Drones en Stemmen

Ken de onderdelen van de pipes!

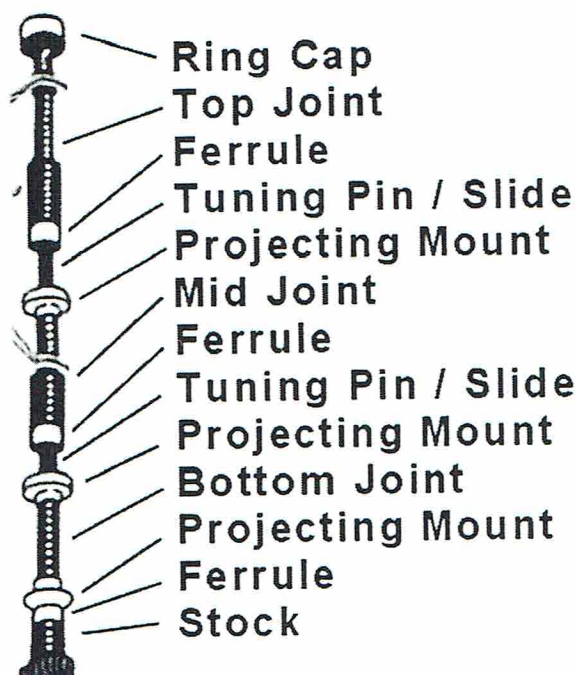

Plaatje 1

De hoofdonderdelen van de pipes.

Waarbij de chanter en de blowpipe al in 2 onderdelen benoemd zijn.

Gaan we een drone in onderdelen bekijken zien we op plaatje 2 ook weer dezelfde onderdelen terugkomen bij de chanter en blowpipe. (stocks/projecting mounts en ferrule's)

Plaatje 2

Ten eerste gaan we de pipes controleren op lekken, dit kan men het best 1x per halfjaar doen, of als je denkt dat het spelen teveel moeite kost.

Het controleren van de bag en de afzonderlijke onderdelen kunnen het best met een zogenaamde "Goose" getest worden.

Om een goose te maken moet je het hele apparaat uit elkaar halen, drones voorzichtig uit de pipes halen, net zoals de blowpipe en chanter.

Nu kan de cover ook van de bag gehaald worden. Dit is om de Canmore Bag visueel te controleren.

Kijk of er op de zwarte ringen waar de stocks in zitten geen barstjes zitten, deze kunnen na verloop van tijd door beweging slecht worden en gaan lekken.

Probeer of de dronestocks te draaien zijn, eventueel kan hier ook vulkaniserende tape gebruikt worden.

Draai ook aan de chanterstock, deze mag niet te draaien zijn.

Is dit wel mogelijk dan is deze slecht ingebonden. De meeste zullen ook met vulkaniserende tape vastgezet zijn, controleer deze ook.

De chanterstock mag ook niet te hoog in de canmore bag geplaatst worden, want hierdoor wordt de vrije doorgang van de luchtstroom soms belemmerd.

Als men nu de Canmore Bag heeft gecontroleerd kan de blowpipe teruggeplaatst worden.

Nu moeten op de plaats van de drones en chanter kurken geplaatst worden.

(Als de meegenomen kurken te klein zijn of iets lekken kan het witte tape gebruikt worden)

Blaas de "goose" op en zet deze op de achterkant, de blowpipe moet nu ongeveer horizontaal liggen. Als de blowpipe snel zakt, zal er iets lekken.

Controleer dit ook terwijl je de stocks op en neer beweegt.

Controle bij een lek:

Luister of je ergens lucht hoort ontsnappen, met je wang kun je ook snel voelen of ergens lucht ontsnapt. Een moeilijk te vinden gat kan ook soms gevonden worden door rook in de bag te blazen.

Luister en voel of er geen lucht uit de blowpipe ontsnapt, ook niet tussen de projecting mount en de ferrule.

Bij sommigen zal ook het gedeelte tussen blowpipe en mouthpiece gecontroleerd moet worden omdat deze uit 2 stukken bestaat.

Soms zal de LittleMac Valve (klepje in de blowpipe) ook lekken.

Controleer of deze goed vast zit, en niet lekt.

(Dit kan men het beste doen door op de onderkant van de blowpipe te blazen)

Als het mogelijk is, kijk dan ook door de blowstick heen of er geen troep of bramen in zitten.

Het klepje in de LittleMac Valve zit aan 1 kant vast, probeer bij het plaatsen van de blowpipe in de stock het scharnierpunt van je af te houden, dus het scharnierpunt aan de bovenkant.

(Druk het dekseltje van de LittleMac niet te vast!)

Check alle stocks, drones en de blowpipe op cracks! Langs barsten kan zelfs lucht onder een ferrule ontsnappen.

Als de bag nu luchtdicht lijkt, kunnen de drones teruggeplaatst worden.

Echter testen we de luchtdichtheid nu eerst met kurken in de drones.

De bag moet nu nog steeds luchtdicht zijn.

Is dit niet het geval, controleer dan de Joints en Tuning Pins.

Ook waar de drone in de stock gaat mag geen lucht ontsnappen.

(eventueel zonder rieten in de drones testen)

Zorg dat een drone altijd goed vast zit in de stock! Bij het stemmen moet **met 1 hand** de diverse joints gestemd kunnen worden zonder dat er andere meedraaien.

TIP: Te losse drone bij een optreden en geen tape bij de hand?

Zet je tanden op het gedeelte waar het touw of tape zit en draai de drone 1x, hierdoor ontstaat een klein randje/schroefdraad waardoor de drone blijft zitten.

Op plaatsen waar touw en eventueel (wit) tape zit, moet voorkomen worden, dat het touw niet op 1 plaats zit en meerdere stukken wit tape over elkaar zitten.

Plaatje 3

Een Joint moet je zowel links als rechtsom even makkelijk kunnen draaien, is dit niet het geval dan zal waarschijnlijk het onderliggende touw meedraaien. Doe ook niet teveel tape om de Tuning Pin! Als het onderliggende touw nat wordt zal deze uitzetten en is de blowpipe/drone amper uit de stock te halen zijn.

Een Goede Tuning Pin zal er als het linker plaatje uitzien, en kan het beste met hars ingesmeerd worden. (kist h.a.)

Eventueel kan nu de chanter teruggeplaatst worden met een kurkje erin. (een parker pennen vulling werkt goed)

DRONES:

Is de bag nu nog luchtdicht kunnen de drones uit de stocks gehaald worden, en de rieten teruggeplaatst worden.

Kijk voor die tijd eerst door de drones, bramen en touw kunnen het geluid beïnvloeden. Een ronde borstel is aanwezig bij de band.

Zorg ervoor dat de rieten goed in de stocks vastzitten, soms is de boring in de stock heel taps, en zal het tape om de rieten daarop aangepast moeten worden.

Blaas nu rechtstreeks op de rieten van de drones, zonder deze in de stocks terug te plaatsen. (wel in de drones dus)

Probeer aan te voelen of een riet veel lucht kost, of moeilijk start.

Drone-rieten bijstellen: Dit is een aktie waarbij je veel ervaring moet opbouwen.

Als je dit voor het eerst doet, vraag dan iemand met ervaring erbij om je te ondersteunen. Een riet kan snel onbruikbaar gemaakt worden.

Echter raad ik iedereen aan hier toch eens ervaring mee op te doen.

Riet kost teveel lucht:

Als een riet veel lucht kost kan dit veranderd worden door het schuifje op het lipje te verkleinen. Een aanduiding dat zit zo is kan men ook horen aan de zware brom die dan te horen is. Het is na veel te oefenen met dit stemmen/instellen aan het riet te horen hoe hij zich waarschijnlijk gaat gedragen bij temperatuurschommelingen en hoe het aanslaan van de drones zal gaan.

Zit er een grote brom op het geluid van de bassdrone kan dit met de bovenste Joints soms verholpen worden, de nieuwe rieten reageren echter hier niet zoveel op als de oude rieten.

Probeer de drones ook met het stem apparaat, als de drone veel te hoog of te laag is kan het bovenste gedeelte verschoven worden om de toon te veranderen.

(het ziet er het mooiste uit, als alle Joints precies gelijk komen met het touw van de Tuning Pin)

Test nu de bag met de drones open, en de chanter nog dicht.

De rieten van de drones moeten eigenlijk zo afgesteld zijn dat ze in alle gevallen goed starten maar het minste lucht kosten.

CHANTER:

Controleer of er geen troep in de chanter zit.

Bovenin de chanter bij de F G en Hoge A is de chanter het minst breed en ophoping van troep zal hier dus ook het snelst gebeuren. Dit schoonmaken met een pijpenrager kan soms een halve noot in toonhoogte schelen! Ook moeten de gaten van de chanter vrij zijn van troep, soms zijn plakbandresten er oorzaak van dat een noot niet goed klinkt.

Plaats de chanter in de stock en test deze. (eventueel zonder drones)

Test als laatste de hele zak met alle rieten open.

ENKELE PRAKTISCHE TIPS:

-Bij koud weer de chanterstock vasthouden, hierdoor blijft het riet warmer.

-Plaats het riet met de gaten mee, dit kan het geluidsvolume positief beïnvloeden.

-Bij het plakken van tape (zwart) om de chanter kan men het beste tape doorknippen zodat men de halve hoogte heeft (+/- 6mm) en minimaal 1x om de chanter.
(dit voorkomt bij warm weer en veel graces dat de tape verschuift)

-Een noot die permanent afgeplakt moet worden kan met nagellak in het gat meer permanent gemaakt worden.

-Problemen met het starten van een riet of is deze te zwaar? Houd het riet tussen duim en wijsvinger om het riet op te warmen en eventueel. Een klein beetje te masseren.
(Niet in de mond nemen om nat te maken!)

ENKELE BLAASTIPS: (om het spelen makkelijker te maken)

-Blaas niet te snel achter elkaar

-Speel meer op de practice chanter als de practice pipe.
(dit sterkt de lippen meer)

-Ten overvloede: Veel oefenen

Heb je moeite met het langzamer blazen? Of de toon van de drone gaat door druk verschil steeds omhoog en omlaag?

Speel een Lage-A met alleen de buitenste drone open, luister naar de toon van je drone niet zozeer naar de chanter. Probeer de druk hetzelfde te houden.

Probeer ook minder vaak de zak vol te blazen, dus je moet de zak meer leeg drukken!
(beginners moeten eerder een zere arm krijgen als last van het blazen!)

Gaat dit beter dan kan met een langzame goed in het gehoor klinkende tune nemen om mee te oefenen. (amazing grace?)

AANSLAAN VAN DE PIPES/DRONES:

Het voordeel van de dronerieten die de band nu gebruikt is dat ze bijna altijd zonder problemen starten.

Een nadeel is dat het starten van de pipes niet goed aangeleerd is.

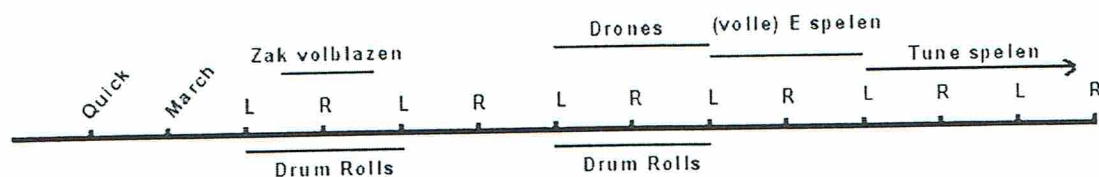
Dit heeft 2 nadelen:

Ten eerste zal bij een moeilijk startend riet het droneriet "overslaan" en niet klinken/stemmen. Dit kan meestal goed opgevangen worden met het goed kunnen aanslaan van de pipes.

Ten Tweede: Is bij het starten van de pipes voor het spelen van een tune pas heel laat de goede toon te horen omdat de druk niet goed is.

De meeste pipers in onze band zullen de bag langzaam volblazen en onder de arm nemen, waarna de druk pas opgevoerd wordt.

Zoals gestart dient te worden is moeilijk te omschrijven, en zal uitgelegd worden. (bij deze workshop en bij de repetitie)

TIP:

- Blaas een zak nooit 100% op! ... hou altijd een buffer.
- Alleen de zak volblazen onder een drumroll
- Een volle (volledige E vasthouden voordat de chanter begint
- Zorg dat je zak niet helemaal vol is aan het einde van elke tune, dit is gemakkelijk bij te blazen als er toch doorgespeeld gaat worden.
- Stoppen met spelen? Dan al stoppen met blazen halverwege de laatste regel.

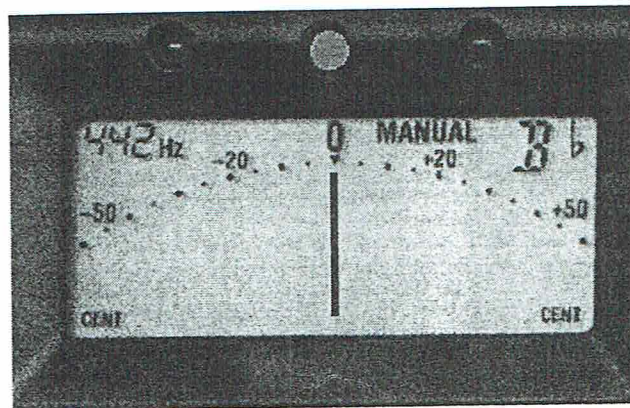
STEMMEN:

Stemmen van de doedelzak m.b.v. een KORG

7 oct 2002

Zorg dat het getal linksboven op 442 staat, dit is de frequentie waar wij de A op afstemmen.

Deze is eigenlijk hoger dan een normale A namelijk een B^b

Het op 442 zetten kan met de pitch knop.

Sla de doedelzak aan en druk de drones uit (als deze weer aanspringen stop dan een kurk in de drones) Speel nu een lage A, de naald moet dan op de 0 staan (zie bovenste voorbeeld)

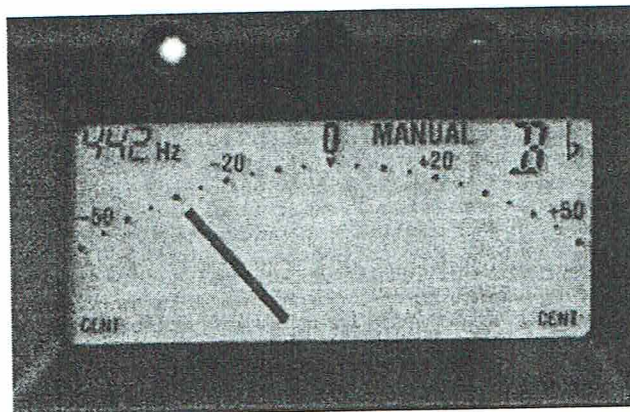
De 'naald' rond het midden blijven staan en het groene lampje erboven moet branden.

Als de naald links of rechts van de 0 blijft staat de chanter te hoog of te laag gestemd.
(de rode lampjes branden nu ook)

Als de naald snel van links naar rechts gaat is de druk niet constant.

Als de naald wel op 0 staat maar er staat geen B^b dan is de chanter VEEL te hoog of laag.

Chanter staat te laag gestemd dus moet het riet dieper in de chanter geplaatst worden.

Staat de naald rechts van de 0 moet het riet dus hoger geplaatst worden.

De naald zal na goed stemmen op de 0 staan of iets heen en weer bewegen om de 0. (pas op de druk!)

Herhaal dit voor de HOGE-A, deze zou meteen rond de 0 uit moeten komen.

Pas op dat er bij de HOGE-A niet harder gedrukt wordt!. check daarom de toon nog een paar keer op de hoge en lage A.¹

Krijg je de HOGE-A en de LAGE-A niet beide op de 0 met stemmen is meestal de druk niet goed, het kan echter ook aan het riet liggen.

Nu de chanter gestemd is, kan men de drones gaan stemmen.
Dit kan meteen op het stemapparaat, probeer dit echter ook op het gehoor.

Buitenste drone (tenor) als eerste stemmen (de andere uitlaten)²

Stem deze zodat het stemapparaat ook weer op de 0 staat.

BELANGRIJK: stem met de CHANTER AAN!³
Dus het stemapparaat zo dicht als mogelijk bij de drone-opening houden.

¹Gebruik de druk die nodig is om de HOGE-A te laten klinken op alle noten! Speel bij het stemmen dus eerst de hoge-a en hou die druk aan.

²Op gehoor stemmen. [nog niet omschreven]

³ (Zonder de chanter aan, blaas je met een andere luchtdruk en zal de drone dus gestemd worden met die luchtdruk, verhoog je daarna de druk om de chanter aan te krijgen zal de toon van de drone ook veranderen)

Drone te laag? (links van de 0) dan de drone verder inschuiven (korter maken)
Drone te hoog? (rechts van de 0) dan de drone verder uitschuiven (langer maken)

Doe hetzelfde daarna met de middelste drone (tenor),
Je kan eventueel de buitenste tenor even weer dichtdrukken.

Hetzelfde geldt voor de bass-drone

Problemen met het opdruk houden van de pipes:

Zorg dat je de pipes goed onder je arm hebt en probeer niet de zak zo vol als mogelijk te blazen.

Zorg met je arm voor de druk, niet rechtstreeks op het riet blazen door je arm niet te bewegen.

(Bij het ademen zakt de druk dan en men wordt moe van het vele blazen.)

De zak moet wisselen in inhoud van ongeveer 95% - 50% ??

Hoe leger je de zak drukt hoe meer tijd je hebt om adem te halen.

Bij leerlingen die net op de zak beginnen of mensen die probleem hebben met de druk kan men het beste oefenen met alleen 1 (buitenste) drone open. Probeer deze toon zo gelijkmatig als mogelijk te houden. Leer naar de toon te luisteren!

Druk de zak steeds zover als mogelijk leeg met je arm.

Als dit lukt, probeer dit dan met een chanter waarbij de LAGE-A vastgehouden moet worden.

Probeer daarna een langzame toonladder te spelen. (hint: Kijk naar het stemapparaat op de HOGE en LAGE A)

eventueel daarna een simpele tune zoals Amazing Grace.

Check je drones regelmatig, zorg dat ze niet teveel lucht kosten en nog goed in de drones zitten. Een brom geeft meestal aan dat een drone te ver openstaat, ze moeten echter ook niet onder het spelen dichtslaan.

(hint: blaas op het riet als je de drone uit de zak hebt gehaald.)

Stemmen van andere noten:

Noot	Stemmen	Stemapparaat
LageG	gis	G#
LageA	bes	B ^b
B	c	C
C	d	D
D	es	E ^b
E	f	F
F	g	G
HogeG	gis	G#
HogeA	bes	B ^b

Vragen? Problemen?

woensdagavond NA 21:30 is de helpdesk open ...